

ÖSSZEFOGLALÓ

„Egyetlen Pálcika is lehet hős!” Így szól Süni vitéz jóslata, de igaza lesz-e vajon? Pálcika világában megfér/megférnek-e olyanok is, akik nem pálcikák, hanem mondjuk gömb formájúak vagy kockák, hogyan viselkedünk egymással, barátainkkal, ismerőseinkkel, hiszen nem vagyunk egyformák, sőt attól érdekes a világ, hogy mindannyian egyediek, különbözőek vagyunk. Hogyan reagálunk erre a különbözőségekre bizonyos helyzetekben? Tudjuk-e tolerálni, el tudjuk-e fogadni egymást? Ezekre a kérdésekre a választ Darvasi László a kis mesék sorai közé rejtette, így nem csak az olvasás örömeivel ajándékoz meg bennünket, hanem megtanít a sorok között való olvasás képességére is. Megmutatja nekünk az utat a gyermeki lét felé, hogy hogyan váljunk gyermeklelkű felnőttekké: „Mert könnyű, könnyű / törpék között óriásnak lenni / de nehéz és jobb, ha törpék között / derekabb törpe vagy / a többinél” (Weöres, 1975).

A dolgozat Darvasi László *Pálcika*-meséinek intertextuális, intermedialis és interdiszciplináris értelmezésére fekteti a hangsúlyt. Érdeklődésem középpontjában az áll, hogy vajon ezek a rövid kis mesék hányféle forrásból táplálkoznak, milyen szövegekkel kommunikálnak, milyen apró utalások és kifejezések által teremtenek kapcsolatot más szövegekkel. A pálcika-lét, a pálcikaság hogyan befolyásolja az életet, az életünket. Kutatásomhoz főként a következő szerzők elméleti szempontjait használtam fel: Genette Gérard, Boldizsár Ildikó, Kádár Annamária és Bókay Antal.

Közismert tény, hogy a XXI. században a külsőségek és a kinézet sokkal jobban befolyásolja a rólunk kialakított véleményt, mint a belső értékeink. Darvasi László *Pálcika*-meséiben a sorok között szintén megbújik ez a szemléletmód, s én arra voltam kíváncsi a kisiskolásokkal végzett kutatásom során, hogy ők felfedezik-e ezt a jelenséget.

Egyéni kutatást végeztem a témával kapcsolatban, valamint fogalmazást írtam két iskolában (Samu Mihály Általános Iskola, Péterréve és Majsai Úti Általános Iskola, Szabadka) a harmadik és negyedik osztályos tanulókkal, közel 150 kisdíákkal Pálcika és a Kisgömböc kapcsolatáról.

Kulcsszavak: mese, Pálcika, Kisgömböc, intertextualitás, intermedialitás, interdiszciplinaritás, megsokszorozott identitás, varázslat, a kisiskolás mint befogadó.

ABSTRACT

„A Stick (Pálcika) can also be a hero!” sounds the knight hedgehog’s prediction – but will he be right? In the Stick world one can be something else, not just a stick, for example, spherical or cubical shapes, how we behave towards with each other, with friends, acquaintances, because we are not equal, even the world is more interesting if we are all unique and different. How do we react to these differences in certain situations? Are we tolerate it, can we accept each other? The answers to these questions László Darvasi hid among the lines of his little fairy tales, so he doesn’t give us only a joy of reading, but also teaches us about the skill of reading between the lines. He will show us the way to the children’s world, how to become grown-ups with the soul of a child: „Because it’s easy to be a giant among Lilliputians / but it’s harder and better if you’re among Lilliputians stronger than others.” (Weöres Sándor)

In my work I have put the accent on the intertextual, intermedial and interdisciplinary interpretation of fairy tales in „Stick” (pálcika) by László Darvasi. Center of my interest is that these short tales from which resources are created, with what kind of speeches communicate, with what little phrases and expressions make connections with other speeches. Persistence of Stick, “*stickness*” how affects on the life, on our lives.

In my research I’ve mostly used the theoretical aspects of the following authors: Gerard Genette, Ildikó Boldizsár, Annamária Kádár, Antal Bókay.

It is a known fact that in the 20th century aspects and looks have a much bigger influence on forming opinions about us, than our inner values. In fairy tales „Stick” (Pálcika) by László Darvasi has also hidden this view among the lines and during of my research with little schoolchildren I was curious if they are able to recognize this phenomenon.

Research has been carried out on this topic in two schools (Samu Mihály Primary School in Bačko Petrovo Selo and Majšanski put Primary School in Subotica) among nearly 150 pupils of 3rd and 4th grade regarding the relationship of Stick (Pálcika) and Small Ball (Kisgömböc).

Keywords: Stick (Pálcika), Small Ball (Kisgömböc), intertextuality, intermediary, interdisciplinary, multi identity, magic, little schoolboy as recipient

SAŽETAK

„I jedini štapić (palcika) može biti junak!“ Ovako zvuči predviđanje vitez Ježa – ali da li će biti u pravu? U Štapićevom svetu / mogu stati i oni koji nisu štapići već, recimo, sferni oblici ili kockasti, kako se ponašamo jedni prema drugima, sa prijateljima, poznanicima, jer mi nismo jednaki, čak je i svet zanimljiviji što smo svi različiti. Kako reagujemo na ove različitosti u pojedinim situacijama? Znamo li tolerisati, možemo li prihvatiti jedni druge? Odgovore na ova pitanja Laslo Darvaši je sakrio među redove u svojim malim bajkama, tako da nam ne poklanja samo radost čitanja, već nas uči i o umeću čitanja između redova. Pokazaće nam put ka dečijem svetu, kako da postanemo odrasli sa dušom deteta: „Jer lako je biti div među patuljcima / ali teže je i bolje ako si među patuljcima jači patuljak od ostalih.“ (Šandor Vereš).

U svom radu sam akcenat stavila na intertekstualno, intermedijalno i interdisciplinarno tumačenje bajki u knjizi „Štapić“ (Palcika) pisca Lasla Darvašija. U fokusu mog interesovanja je da sagledam kratke, male bajke, genezu njihovog nastanka, kako komuniciraju, kakvim malim frazama i izrazima stvaraju vezu sa drugim govornicima. Postojanost Štapića, štapićatost kako utiče na život, naše živote.

U svom istraživanju sam uglavnom koristila teorijske aspekte sledećih autora: Gerard Genette, Ildiko Boldižar, Anamarie Kadar i Antala Bokaja.

Poznata je činjenica da u XX veku spoljašnjost i izgled mnogo više utiče na stvaranje mišljenja o nama, nego naše unutrašnje vrednosti. U bajkama „Štapić“ (Palcika) Lasla Darvašija takođe među redovima je sakriveno ovo gledište i u toku mog istraživanja sa malim školarcima bila sam radoznala da li su sposobni da prepoznaju ovu pojavu.

Izvršila sam istraživanje u vezi ove teme kao i sastav koji je bio pisan u dve škole (Osnovna škola „Šamu Mihalj“ Bačko Petrovo Selo i Osnovna škola „Majšanski put“ Subotica) sa učenicima trećeg i četvrtog razreda, blizu 150 malih školaraca.

Glavne reči: Štapić (Palcika), Mala Kugla (Kisgömböc), intertekstualnost, intermedijarnost, interdisciplinarnost, mnogostručan identitet, čarolija, mali školarac kao prihvatilac.

Kulcsár Sarolta

Újvidéki Egyetem
Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar
Szabadka
Mesterhallgató
kulcsar.sarolta1988@gmail.com

DARVASI LÁSZLÓ *PÁLCIKA*-MESÉINEK INTERTEXTUÁLIS ÉS INTERDISZCIPLINÁRIS ÉRTELMEZÉSE

*Intertextual and interdisciplinary interpretation of
fairy tales in the “Stick” (Pálcika) by Laslo Darvasi*

*Intertekstualno i interdisciplinarno tumačenje bajki
u knjizi „Štapić“ (Pálcika) pisca Lasla Darvašija*

PÁLCIKA – Ki is ő valójában?

Pálcika, ha elindul, akkor aztán zsupsz – így szól Darvasi László legújabb könyvének címe. De ki is Pálcika valójában?! A szerző a következőképpen mutatja be: „Látjátok, ő Pálcika, aki pálcika” (Darvasi, 2012). Azonban a mi Pálcikánk mégsem csak egy egyszerű pálcika, nem csupán egy kétdimenziós figura, aki azonos önmagával, ugyanis nagyon sok tulajdonsággal rendelkezik, mind külső, mind belső tulajdonságokkal, identitása megsokszorozódik. Egy pálcikába egy ember egyértelműen nem fér bele, az ember ugyanis ember, a Pálcika viszont pálcika, tehát az antropomorfizáció is diszkurzív kérdéssé válik. Azonban a mi Pálcikánk Darvasi László szösszenetnyi meséiben újra és újra útnak indul, hogy megismerje a világot, az őt körülvevő dolgokat és embereket, ez idő alatt barátokat és ellenségeket is szerez magának, és a világ sem hagyja őt figyelmen kívül, ő pedig a világ megértésére és önmegértésre törekszik. Vándorlásai során kiderül, hogy mitől félnek a lyukak, miért bánatos a görögdinnye, mi áll a különféle húsipari termékek csúfolódásának a hátterében, és hogy a Takarítás szereti Pálcikát, eltekintve attól, hogy Pálcika még ennek tudatában sem szeret takarítani. A vándorlás fogalma azonban könnyedén azonosítható az élet fogalmával is. Nem alaptalan kijelentés ez részemről, ugyanis a salamoni Bölcsesség könyvében olvasható többek között a következő, mély értelmű mondás: „Az élet vándorlás” (Sebők, 2003). Az idős Goethe, eseménydús életét összefoglalva, 1823-ban jegyezte fel naplójában: „Életünk: vándorlás” (Sebők, 2003). La Rochefoucauld herceg Maximái között található ez az észrevétel: „Ha helyesen szemléljük, rá kell jönnünk, hogy életünk nem más, mint vándorlás...” (Sebők, 2003). Tehát mindezek a kalandok és veszélyek közepette megismerhetjük a világot, pontosabban megtudhatjuk, hogy milyen is a világ pálcikaszemmel. Ezen kalandozások és az élet apró-cseprő dolgain keresztül azonban

a szerző igen fontos kérdéseket is feszeget – a másság, az elfogadás, az irigység, a szeretet, a traumák feldolgozása –, teszi mindezt gyermeknyelven, pálcikázva.

Ha Pálcikában a befogadó mégis keresni kezdi az embert, pontosabban az emberit, akkor sem egy felnőttre akad benne. Őt leginkább egy kisiskolás gyermekhez tudnám hasonlítani. Hiszen minden érdekli, ami körülötte van, egy hátizsákkal giriguri kerékpárján jár-ke, pálcikázik a világban, az ő kis világában. Azonban a dagi hátizsák és a giriguri kerékpár mellett volt még egy elengedhetetlen tartozéka Pálcika felszerelésének, ez pedig a bumbi orrú nagy bakancsa. Ez a bakancs, ami inkább csizmának mondható, sok jó tulajdonsággal rendelkezett: elsősorban kényelmes volt, másodsorban hétmérföldes, és nem utolsó sorban nem ázott be, amikor Pálcika Pocsolya uraság méltatlanokodó hátára lépett. Az eddig felsoroltak mind nagyon fontosak, azonban ami a legfontosabb, hogyha Pálcika fölhúzta pálcikalábaira ezeket a nagy cipőket, még inkább pálcikának nézett ki. „Hiszen Pálcika nagyon szeretett pálcika lenni” (Darvasi, 2012).

Pálcika tehát leginkább egy kisgyermekhez hasonlítható. Pontosan nem állapítható meg a kora, sőt az sem, hogy óvodás vagy iskolás kor környékén jár-e, esetleg kalandra vágyó felnőtt, azonban mindenképpen megállapítható, hogy életkorától függetlenül teljes és egész lény, akinek világlátása, gondolkodása és ítéletalkotása sajátos, pálcikaalakjától eltekintve. Sok kisgyermekkel ellentétben nem szereti a csokit, a cukrot és a nyalókát sem, azonban kedvenc ételei közé tartozik a sült halacska, a csirkepaprikás és a Maci sajt. Az ő világában nagyon sok esetben az egymástól független dolgokat is össze lehet kapcsolni, minden irányíthatóvá válik a vágyai, a gondolatai és a szándékai által. Így a csoda bármikor bekövetkezhet. Hiszen cselekedetei leginkább érzései vezérlik, és igen nagy hatással van rá közvetlen környezete, vagyis barátai és rokonai. Sajátos gyermeki szemléletében a valóság, az álmok és a fantázia gyakran összekeveredik. Szenvedélyes érdeklődéssel törekszik arra, hogy minél jobban és részletesebben megértse az őt körülvevő világot, és a jelenségek okait, felfedezze az ok-okozati összefüggéseket. Gyakran olyan részletek kerítik a hatalmukba, amelyek más figyelmét fel sem keltenék. S a kíváncsiságának köszönhetően giriguri kerékpárjával nagyon gyakran felfedező hadjáratokra indul, s időközben nagyon sok barátra tesz szert. Találkozott már Süni vitézzel, aki egyszer elkergetett egy éhes medvét a méhek odújától, s ezért kitüntették őt. Pálcikának olyannyira tetszett a kitüntetés, hogy arról álmodott a következő éjjelen, hogy ő is kitüntetésben részesült, csak sajnos őt, mivel nagyon kicsi volt, eltakarta a kitüntetés. Apró termete ellenére azonban ő is egyszer végrehajtott egy hőstettet, mégpedig az történt, hogy egy fogpiszkáló beszorult egy salátafüggő nyuszi metszőfogai közé, és ő egy mozdulattal eltávolította azt, megszüntetve ezzel a nyuszi selypítését, aki ezután már nem Tyusziként, hanem becsületes nevén Gyusziként tudott bemutatkozni. Pálcika, mint a legtöbb kisgyerek, nagyon szeretett kirándulni, utazott már vonaton és úrhajón is. Az egész rokonságával összefogva nagy támadást indítottak a gyerekszájokban sok kárt okozó Szuvás Manók ellen. Pálcika is szokott sírni s az ő könnyei fűrészporsóak. Elárulja azt is nekünk,

hogy mi minden pálcika álma, nem más, mint hogy díszes kerítésléc legyen belőle. A gyermeki képzelet számára nincs lehetetlen, a gondolat mindenható hatalmába vetett hit esetükben teremtő erővel bír. Pálcika nézőpontjából felmerül a kérdés, hogy mi a nagyobb a kupac, a rakás, a halom, a domb vagy a hegy. A válasz: amikor Pálcika felmászik a hegycsúcsra, már ő a legnagyobb. Ez a kijelentés is alátámasztja azt, hogy az egocentrizmus, az énközpontúság mennyire jellemző a kisgyermekekre. Mindez nem önzést vagy arroganciát jelent, hanem azt, hogy a gyermek mindent, ami körülötte van, magához képest lát, önmagához mér és az egója szempontjából értelmez. A gyerekek képzeletében Pálcikához hasonlóan minden él, a fák és a kövek is, ha ő él, akkor minden él, ha neki vannak érzései, akkor mindennek vannak, lehetnek érzései (Kádár, 2012).

Pálcika metamorfózisai

„A metamorfózis kifejezés minden tudományágban átalakulást, átváltozást, alakváltozást jelent – jelentheti a petéből kikelő egyednek az egy vagy több lárvaállapoton át történő fejlődését; a kőzetátalakulást: a magmás és üledékes kőzetek átkristályosodását óriási nyomás vagy magas hőmérséklet hatására a földkéreg mélyebb rétegeiben; azonban jelentheti a pszichológiában a személyiség átalakulását is” (<http://www.kislexikon.hu/>). Esetemben az utolsó, a pszichológiai átalakulás válik fontossá Pálcika kapcsán, ám a mitológiai és az ovidiusi hagyomány is érvényesül. Pálcika ugyanis Darvasi szövegeiben többszörösen is átalakul, pontosabban kifejezve történetről történetre újabbnál újabb alakot, formát és szerepet ölt magára. A szereplők átalakulása révén az olvasó számára a szöveg olyan valóságot képvisel(het), amely az élet nagy kérdéseire, nehézségeire, problémáira is választ ad(hat), az útravalót, a hamuban sült pogácsát biztosít(hat)ja az önmegvalósítás folyamatában.

„A mai gyerekek már nem a nagycsalád vagy a jól integrált közösség biztonságos közegében nőnek fel. Ezért ma még fontosabb, mint a mesék keletkezésének idején, hogy a modern kor gyermeke megismerjen olyan hősöket, akik egyedül vágnak neki a világnak, és bár induláskor még nem tudják végső céljukat, bíznak magukban, és a helyes utat követve meg is találják biztos helyüket a világban” (Kádár, 2012).

Pálcika egyedül vág neki a nagyvilágnak bumbi orrú nagy bakancsában, giriguri kerékpárjával és egy hatalmas hátizsákkal felszerelve. A népmesékben gyakori tarisznya, feltarisznyázás szimbólumát itt a hátizsák helyettesíti. Tulajdonképpen Pálcika növekedésének és fejlődésének útját mutatja be a szöveg, azoknak a buktatóknak, veszélyeknek a kiemelésével, amelyekkel a főhősnek meg kell küzdenie. Ez az életre való felkészülés egy formájaként is értelmezhető: azonban Pálcika mindezt egyedül teszi meg, szüleitől nem esik szó egyetlen egy történetben sem, csupán a távoli és még távolabbi rokonok kerülnek felsorolásra. Azonban egyes történeteket értelmezve megtalálhatóak azok az apró utalások, apró jelek, amelyek arra mutatnak rá, hogy Pálcikának hiányzik a családi fészek nyugalma, egy biztos háttér, amely neki nem adatott meg. Pedig a gyermeknek hét éves korig a legjellemzőbb tevékenysége az utánpótlás, nem is tud mást tenni, emiatt kiszolgáltatott a közvetlen környezetében levő személyeknek, akik azonosulási mintát nyújtanak számára (Kádár, 2012).

Pálcika többféle alakváltozása valósul meg a kötet szövegeiben, azonban én kettőre, a legjelentősebbekre szeretnék kitérni. A Pálcikarádió címet viselő szövegben történt, hogy a kis főszereplő, aki egyébként a tömegkommunikáció minden eszközének használatában igen jártas, talált egy rissz-rossz, recsegi rádiót. Öröme azonban nagyon hamar véget ért, ugyanis kiderült, hogy az általa hazahozott tárgy működésképtelen, hiszen nincsen antennája. „Na, Pálcika gondolt egy nagyot, és az antenna helyébe állította magát. Lett is vétel nyomban...” (Darvasi, 2012). Ezzel a cselekedetével Pálcika megszűnt Pálcikának lenni, s története végéig kettős szerepet játszik. Ugyanis Pálcika nélkül nincs Pálcika, aki maga a főszereplő, és Pálcika nélkül nincs a rádióknak antennája sem, ami pedig elengedhetetlen kelléke annak, hogy tudja közvetíteni a műsort, hogy a főhős és az antenna egy személyben jól értesült polgára legyen önmaga társadalmának.

Pálcika akár a sün tüskéje is lehetne, egy pálcika egy tüske, két funkció egy személyben. Ugyanis a sün egy olyan állat, akinek nagyon sok pálcika van a tulajdonában. Ezek egyrészt a sün elengedhetetlen ismertetőjegyei, másrészt ruházatának nélkülözhetetlen tartozékai, valamint akár szúrófegyverként is alkalmazhatóak. S a sün alkalmazza is fegyverként a tüskéit, különösen, ha egy éhes medvét kell elkergetni a méhek odújától. Egy kis állat is képes ekkora hőstett elkövetésére. S Pálcika ennek a hőstettnek a részese. Ugyanis minden tüske egy pálcika, ebből kifolyólag főhősünk megsokszorozódott énjével találjuk szemben magunkat, ha felidézük a sün képét.

Azonban a két legkiemelkedőbb alakváltozás mellett Pálcika hídként is tudott viselkedni, legalábbis önnön állítása szerint képes volt varázslat végrehajtására, valamint ha úgy adódott, pálcikarözsékként az öreg néne hátára vándorolt, aki otthon befűthetett vele a sparheltjébe vagy a füstölgő dobkályhájába.

Amikor a tárgyak életre kelnek...

Pálcika világában a tárgyak a főhőssel együtt élnek meg a kalandokat. Minden szövegben változik a helyszín, s vele együtt változnak meg a szereplők is. Ha a varródobozba téved Pálcika, Gyűszű Uraság szigorú birodalmába, akkor a tűkkel kezd beszélgetni. Ha Marokkóba, bocsánat: marokkóba keveredik apró főhősünk, az nem azt jelenti, hogy elutazott volna, hanem hogy egy pálcikás játék kellős közepébe pottyant, ahol a megjelenésével már bonyodalmat okozott, hiszen ebben a játékban tilos a pálcikáknak megmozdulni.

A mesebeli tárgyak életre kelésével legelőször Andersen meséiben találkozhattunk, ahol a tárgyak táncot járnak, segítik Hamupipőkéket a hétköznapi teendőiben. Andersen magát a csodát a hétköznapi tárgyak közé hozza, varázslatosan életre kelnek a legkülönbözőbb eszközök. Meséiben nincs lehetetlen, de minden varázslatnak a valós világ keretei között kell megtörténnie. Tárgyai öntörvényű életet élnek, ugyanúgy mintha különféle embertípusokat jelenítenének, személyesítenének meg. Hiszen a műmesékben nagyon gyakori, hogy a tett mágikus erejét a megszólalás csodája váltja fel, amikor is a tárgyak nemcsak életre kelnek, hanem meg is szólalnak (<http://epa.oszk.hu/>).

Boldizsár Ildikó szerint a mesei bűvös tárgyak lényege az, hogy megfelelő módon használják vagy használtassák őket, azaz a funkciójuknak és erejüknek felmérésével kihasználják a bennük rejlő erőt és lehetőségeket. A mesében a varázspálcának van a legnagyobb hatalma, amellyel varázslatokat hajt végre legtöbbször a főhőst segítő személy, ritkábban maga a főhős. Azonban előfordul, hogy az egyszerű hétköznapi, nem varázslatosnak hitt, azonban mégis varázslatra kész tárgyak védelmezik meg a főhőst. A tárgyak esetében sem értéke, sem külseje alapján nem lehet felmérni a benne rejlő erőt (<http://epa.oszk.hu/>).

Pálcika világában is nagyon gyakran találkozunk az egyébként élettelen dolgok életre kelésével. A Szerelmes Takarítás című szövegben maga a takarítás kelt életre, és belebúgta a főhős fülébe, hogy ő mennyire szereti, ha vele foglalkozik. A 3 limonádécsöpp történetében a szívószál döllyösködik Pálcikával, s azzal kérkedik, hogy rajta mi minden áramlik keresztül. S vajon Pálcikán mi folyik keresztül? „Tudod Szívószál, rajtam az érzések futnak át. Hogy szeretem. Kedvelem. Hogy aranyosnak találok. Hogy szomorú leszek miatta. Hogy fölvidít. Soroljam még?” (Darvasi, 2012)

A rettenthetetlen Fűrész úr esetében is ez a jelenség figyelhető meg. Oszlop Ottó, az egész nap álldogáló oszlop, akinek a legnagyobb esemény az életében, amikor Vilmos, a Varjú rászáll és egy kis időt tölt vele, valójában szintén tárgy, aki mozogni nem, de beszélni igen. Megállapítható, hogy Pálcika világa egy varázslatos világ, ahol minden tárgynak megvan a maga funkciója, azonban ez a funkció esetükben kibővülni látszik egyeseknél csak a beszédre, másoknál a beszédre és a mozgásra való képességekkel. A főhőssel együtt pálcikázzák végig ezt a kis könyvet. Akkor mindezt figyelembe véve Pálcika szövegei mesék, vagy nem mesék?!

Pálcikázva a pálcikaképek világában

Az intermediális helyzetben két médiumforma érvényesül és kommunikál egymással. Ilyen helyzetben például a film és az irodalom kommunikációjáról van szó (<http://idegen-szavak.hu/>).

Azonban én ebben a továbbiakban nem csak a film és az irodalom kapcsolatára szeretnék kitérni, hanem szó lesz még a könyv illusztrációiról, a szöveg és a képek kapcsolatáról, a rajzfilmekről, a filmekről és az animációs játékokról is.

Az illusztráció latin szó, amelynek jelentése: megvilágít (<http://idegen-szavak.hu/>). Azonban ez magában foglalja/foglalhatja a szemléltetés és a képi megjelenítés jelentést is. Az illusztráció minden esetben a szöveg szolgálatában áll, azonban a posztmodernben külön szöveggént tekintünk rá. A képek szerves tartozékai a könyvnek, a cselekmény optikai alátámasztására szolgálnak. Célja, hogy a szöveg ébresztette illúziót és hangulatot erősítse, valamint határozottabb formában állítsa elénk.

Pálcika képi megjelenítése, megtestesülése leginkább a kisgyermekes emberábrázolásához hasonlítható. Mi sem támasztja ezt jobban alá, mint Kosztolányi Dezső Fánika című novellájának a következő idézete: „Íróst játszottunk, iskolát. Embereket rajzoltunk óriási fejjel, hegyes pocakkal, gyufaszál-lábakkal, s apám

színes íronjaival színeztük ki” (Kosztolányi, 1972). Ugyanis ha azt mondanánk egy kisgyereknek, rajzoljon le egy bácsit, akkor ő az ismert mondóka mintájára – „Pont, pont, vesszőcske, készen van a fejecske. Kicsi nyaka, nagy a hasa, készen van a török basa” (<http://mondokak.net/>) – először kerekítene egy kisebb kört, ami lenne a fej, abban két kis pontot, ami a két szem szerepét töltené be, majd egy vonalat, ami lenne az orr és egy görbe egyenest, ami a száját képviselné. Tovább haladva has vagy lenne, vagy nem, az egyszerűbb változatban csak egy vonal képviselné a törzset, mely legalul két részre osztódna, ami lenne a két láb, s a törzs közepe táján, keresztben egy egyenes, ami a két kéznek felelne meg. Így néz ki gyerekszemmel egy ember, s nagyon hasonló ehhez a szemléletmódhoz a mi Pálcikánk is. A színezés stílusa is leginkább a kisgyermekek festésmódjára emlékeztető, ugyanis a legtöbb esetben nincsenek kitöltve a felületek, vagy túlszalad a vonalon a színezés. A mi Pálcikánk miben több mint egy egyszerű pálcikaember? Abban, hogy nála elmaradhatatlan elem a bumbi orrú nagy bakancsa és a haja (ami a szövegből kiderül, hogy vörös színű, azonban ez nem mindig kivehető a képi ábrázolás folyamán).

Azonban az illusztrálás során nem csak Pálcika alakja hasonlít leginkább a gyerekrajzokhoz, hanem az összes többi szereplő is, beleértve a tárgyakat is. Az egyszerű formák a jellemzőek, a találékony megoldások, a fontosabb elemek színesek, a mellékesek fekete-fehérek vagy szürkék, egyes szereplők mellett gondolatfelhőkben hangutánzó szavak is találhatóak. Érdekes utca- és térnevekkel is találkozhatunk a szöveg folyamán, ilyenek a Pitypalatty tér, Hapcizz velem utca, a Görbe Nagylábujj utca és a Pálcika utca. Tehát a szövegek illusztrációit egy egyéni motívumkészlet jellemzi, valamint az élményekhez tapadó asszociációk sűrítése, a változatos ábrázolásmód. Több helyen is megfigyelhető a cselekvés ábrázolása mozgásfázisokban, az érzelmek által meghatározott arányok, a formák szétbontása és a vertikális perspektíva. Számomra az illusztrálás szempontjából a legérdekesebbek a Más bőrében szöveghez társuló képek voltak, amikor is apró főhősünk próbál azonosulni a nyuszi, a mókus, a tölgyfa, a kerékpár és Zelóta Hápi külalakjával.

A rajzfilm minden gyermek és felnőtt alapvető kulturális élménye. Pálcikával kapcsolatban is rábukkantam egy rajzfilmre, amelyben a főhős fehér-fekete mintázatban pompázik óriási piros szájjal. S abban a részletben, amelyikben legjelentősebb Pálcika szerepe, éppen fogszabályzót kap. Némi didaktikusságot véltem felfedezni magában a rajzfilmben, ugyanis az első pillanatban a fogszabályzó látványától elborzad Pálcika, azonban később megbarátkozik vele s egészen jól, valamint állandóan viseli. A célközönség legnagyobb része is kénytelen fogszabályzót viselni, s ennek a ténynek az elfogadását próbálja megkönnyíteni a kicsit sem hétköznapiak nevezhető rajzfilm.

A játék a gyermek alapvető szükségletei közé tartozik. A XXI. században azonban leginkább a számítógépes játékok közkedveltek. Napjainkban a gyerekek mindinkább egy virtuális térben élnek, amelyben virtuális barátokra tesznek szert, ugyanis a világháló megszüntette, pontosabban eltüntette azokat a térbeli határokat, amelyek a korábbiakban megakadályozták a nagy távolságokon átívelő barátságokat.

Pálcikaemberek címszó alatt igen sok animációs játék megtalálható a világhálón. Számomra ez is azt bizonyítja, hogy a pálcikaember alakja szimpatikus és közkedvelt a gyerekek körében. Mindemellett törekeny alakját figyelembe véve igen nagy tettek hajt végre s hősként viselkedik, kardozik és harcol ezekben a játékokban. Íme néhány példa ezekre a játékokra: <http://jatekszinkron.hu/palcika-ember-maszkalos-kalandjai/> és <http://www.kisjatek.hu/palcika-kalandjai-3-online-ingen-jatek.html>.

Intermediális helyzetet fedeztem fel még Pálcika szövegei és a filmek között is. A filmes világ egyik klasszikusát emelném ki a többi sorából, amely nem más, mint a Stan és Pan. Ezt a filmet nem annyira Pálcika vagy a pálcikaember megjelenése miatt tartottam fontosnak megemlíteni, mint inkább a Pálcika-szövegek mögött meghúzódó társadalmi problémák okán. Ugyanis a XXI. században igen jellemző, hogy az emberek többségének mellékesek a belső értékek és csak a külsőségekre fektetnek hangsúlyt. Ebben a filmben is a kövér és a sovány ember ellentétes figuráján és szerepmegformálásán van a fő hangsúly. Stan a vékony, tutyimutyi, együgyű figura, míg vele ellentétben Pan a kövér, agilis és mérges társa. Kettejük szerepsémájának a lényege azon alapult, hogy a gyermekien naiv Stan mindig jót akart, azonban általában ez balul sült el, míg a fölényes Pan is nagyképűsége és hatalmas önbizalma ellenére szintén mindig pórul járt. Stan volt a sovány figura, míg Pan az ellentéte, igen természetes alak volt. Éppen emiatt állítható párhuzamba Pálcika és Kisgömböc alakjával, valamint a XXI. századi emberideállal.

Felhasznált irodalom

Kiadások:

1. DARVASI László (2012): *Pálcika, ha elindul*. Budapest: Magvető Kiadó
2. KOSZTOLÁNYI Dezső (1972): *Kínai kancsó*. Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó
3. WEÖRES Sándor (1975): *Egybegyűjtött írások*. Budapest: Magvető Kiadó

Irodalom:

1. BOLDIZSÁR Ildikó 2010. *Meseterápia*. Magvető Kiadó, Budapest
2. BÓKAY Antal 2006. *Bevezetés az irodalomtudományba*. Osiris Kiadó, Budapest
3. KÁDÁR Annamária 2012. *Mesepszichológia*. Kulcslyuk Kiadó, Budapest
4. SEBŐK Zoltán 2003. *Élősködő kultúra*. Kalligram Kiadó, Pozsony

Internetes források:

1. <http://epa.oszk.hu/00000/00016/00030/971004.html>, 2013.06.07.
2. <http://idegen-szavak.hu/interdiszciplin%C3%A1ris>, 2013.06.04.
3. <http://jatekszinkron.hu/palcika-ember-maszkalos-kalandjai/>
4. <http://www.kisjatek.hu/palcika-kalandjai-3-online-ingen-jatek.html>, 2013.06.05.
5. http://www.kislexikon.hu/metamorfozis_a.html, 2013.06.04.
6. <http://mondokak.net/mondokak/219-pont-pont-vesszocske.html>, 2013.06.06.